

Servicii financiare: provocări și perspective – Raport general

Sinteză

Introducere

Recenta criză financiară a scos la iveală problemele grave cu care se confruntă sectorul european al serviciilor financiare. Care sunt perspectivele cu care o industrie financiară viabilă și mai puternică va ieși din criză? Acest raport analizează tendințele economice din industria bancară și din cea a asigurărilor și dezbaterile cu privire la reglementarea piețelor financiare, examinând în detaliu modele de afaceri care sunt aplicate în diferite segmente ale sectorului financiar ca reacție la criză. În cele din urmă, acesta elaborează scenarii pentru potențialul proces de adaptare a sectorului european al serviciilor financiare. Cercetarea a fost realizată prin intermediul unor studii de caz efectuate în rândul mai multor societăți din sector, al unui sondaj și interviuri online cu experți ai societăților, partenerilor sociali, instituțiilor de cercetare și autorităților publice, precum și prin intermediul unei analize detaliate a declarațiilor și datelor financiare ale societății.

Context politic

Este puțin probabil ca seria de șocuri determinate de vulnerabilitatea băncilor să fi ajuns la final. Creșterea riscurilor de incapacitate de plată din piețele imobiliare, piețele de produse și între băncile din Europa și Statele Unite va avea un efect negativ asupra activelor bancare și asupra dezvoltării economice. În consecință, toate scenariile de ieșire din criză elaborate de Comisia Europeană indică o fază de tranziție cu o creștere redusă sau chiar negativă. Privind partea pozitivă, reformele de reglementare au început și incertitudinea cu privire la domeniul de aplicare și obiectivul acestora a fost redusă prin recenta aprobare a „Wall Street Reform Bill” (Legea privind reforma Wall Street) de Senatul Statelor Unite și prin decizia luată cu privire la reglementarea fondurilor speculative și cu privire la alte aspecte în Uniunea Europeană. Cu toate acestea, dezbaterile generale privind un cadru de reglementare mondial, așa cum este prevăzut de guvernele G20, continuă.

Constatări esențiale

Ca reacție la criză, companiile financiare și-au adaptat modelele de afaceri, concentrându-se pe punctele forte ale activității lor de bază. Un proces amplu de reducere a îndatorării (de achitare a datoriei) se poate observa în sectorul bancar privat în special. Mai multe bănci private au încercat să își extindă activitățile cu amănuntul și comerciale, dar au revenit la serviciile bancare de investiții atunci când piețele de capital au deschis noi oportunități promițătoare. Băncile de stat, incluse în programele publice de salvare, au fost restructurate prin vânzarea la preț redus a activităților periferice și riscante. Instrumente de evaluare a riscurilor au fost îmbunătățite și indicii de capital au crescut. Bilanțurile au fost redresate prin reduceri substanțiale ale valorii contabile, iar o mare parte din activitate a redevenit rentabilă.

Rentabilitatea a fost însă restabilită cu prețul unor restructurări considerabile. În 2009, aproximativ 10% din locurile de muncă din băncile de stat examinate au fost restructurate (aproximativ 5% în cazul băncilor private chestionate). În băncile cooperative examinate, procentul ocupării forței de muncă s-a diminuat cu 1%. Numai în cazul unei singure societăți de asigurări și al unei așa-numite bănci „etice”, numărul de locuri de muncă a crescut. Deși studiile de caz nu oferă o imagine completă a evoluției ocupării forței de muncă în acest sector, acestea prezintă impactul restructurării din sector asupra numărului de locuri de muncă.

Majoritatea companiilor și-au revizuit sistemele de remunerare pentru directori și brokeri de investiții, asociind venitul cu performanța companiei pe mai mulți ani. În general, mărimea bonificațiilor – în raport cu salariile fixe – s-a redus, iar plățile au fost amânate cu trei-patru ani. O mare parte din bonificații se acordă în prezent sub formă de acțiuni în cadrul companiei. Efectul acestor schimbări asupra

comportamentului de investiții și asupra apetitului pentru risc încă trebuie observat.

În ciuda unor tendințe generale comune, modelele de afaceri ale societăților financiare prezintă diferențe semnificative, putând fi clasificate în funcție de trei abordări diferite. Un grup de bănci „liberale”, fonduri de investiții și alte societăți intermediare atrage profituri mari din portofoliile de tranzacționare și din comerțul de proprietate. Deși își adaptează operațiunile la noile condiții de piață, acestea încă mai încearcă să își continue strategia orientată spre profit, insistând doar pentru modificări minore în cadrul de reglementare.

Un al doilea grup, alcătuit din „bănci de stat”, intrate sub controlul statului în timpul crizei, se confruntă în prezent cu restructurări masive. Acestea trebuie să se adapteze la pierderi substanțiale în portofoliile de tranzacționare, precum și la reorientarea strategiilor de afaceri către activitatea cu amănuntul și comercială de bază. Supravegherea publică afectează puternic procesul de restructurare, oferind, totodată, avantaje importante sub formă de garanții de stat.

Un al treilea grup este descris ca „durabil”, deoarece aceste instituții urmează strategii de afaceri pe termen lung cu mai puține mijloace și obiective mai puțin ambițioase în ceea ce privește profitul. Acest grup nu s-a implicat prea mult în piețele financiare noi, înregistrând, prin urmare, doar pierderi minore de pe urma reducerii valorii contabile a activelor. Parte din casele de economii și băncile cooperative aparțin acestui grup, precum și recent apărutele „bănci etice” și majoritatea companiilor de asigurări.

Scenarii pentru viitor

Pe baza constatărilor de mai sus, au fost elaborate trei potențiale scenarii de adaptare pentru sectorul financiar european.

Trecutul este viitorul

Acest scenariu presupune că actorii mari sunt suficient de puternici să împiedice orice reformă majoră a sistemului financiar. Criza este, în general, interpretată ca o acumulare de circumstanțe nefavorabile, și nu ca o deficiență sistemică. Acest lucru permite băncilor „liberale” să își continue strategiile axate pe profit, în timp ce segmentul „sustenabil” va reuși să își mențină poziția, însă fără a se extinde în mod substanțial. În fața puterii tot mai mari a băncilor „liberale”, se vor exercita presiuni asupra băncilor de „stat” și guvernele vor încerca să se implice mai puțin în aceste instituții. Scenariul pornește de la premisa că o nouă criză financiară

poate fi evitată printr-o serie de modificări minore de reglementare și că serviciile bancare cu amănuntul și comerciale vor oferi suficientă stabilitate.

O nouă ordine mondială pentru piețele financiare

Acest scenariu prezintă guvernele G20 ca fiind de acord cu o reformă fundamentală a sistemului financiar mondial în decembrie 2010. Reforma cuprinde indici de capital mai ridicați și bazați pe riscuri, separarea serviciilor bancare de investiții de serviciile bancare cu amănuntul și comerciale, depunerea de planuri de soluționare („testamente” privind lichidarea) – cel puțin de către actorii mari – și monitorizarea eficientă. Punerea în aplicare a acestor norme va reduce avantajele competitive ale băncilor liberale și va poziționa mult mai bine întreprinderile sustenabile și de stat. Indicii mai mari de capital vor fi cheia acestui tip de adaptare, care va presupune o perioadă de tranziție lungă și dificilă.

Economii separate

Acest scenariu pornește de la premisa că recesiunea financiară nu poate fi ținută sub control. Creșterea ratei de neplată și bugetele publice suprasolicitate vor forța unele guverne din zona euro să reducă pasivele cu 20-30% și să închidă sau să naționalizeze o serie de bănci. Programele de austeritate din țările europene vor constitui o povară suplimentară pentru economiile reale, creșterea inflației în SUA și Regatul Unit creând dezechilibre și mai mari. Scenariul prevede eșecul reglementării internaționale a piețelor financiare, prin urmare, un grup de manageri și experți puternic orientați spre profit și dezvoltare se vor angaja în continuare în speculații și arbitraj pe termen scurt, sprijinit fiind de unele țări care oferă piețe financiare liberale. Anumite segmente ale societății se vor opune acestei abordări, începând să dezvolte economii bazate pe rețele locale. O critică fundamentală a economiilor globalizate va duce la noi abordări, bazate pe „microorganisme”, în loc de macroinstituții.

Toate scenariile prevăd reducerea în continuare a ocupării forței de muncă în sectorul financiar, cea mai mare reducere înregistrându-se în al treilea scenariu. Cu toate acestea, presiunea de a realiza economii de costuri va fi puternică în toate scenariile, tehnologiile informației și comunicațiilor oferind posibilitatea creșterii permanente a productivității. Dintre cele trei scenarii, dialogul social se dezvoltă cel mai bine potrivit premiselor celui de-al doilea scenariu („o nouă ordine mondială”).

Informații suplimentare

Raportul *Servicii financiare: provocări și perspective* este disponibil la <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/content/source/eu10001a.htm>

Radoslaw Owczarzak, Director de cercetare
row@eurofound.europa.eu